

EUROPSKA ZADRUGA¹

Vijeće ministara Europske unije donijelo je 2003. godine Uredbu o statutu Europske zadruge (SCE) i Smjernicu o suodlučivanju radnika koja nadopunjuje statut Europske zadruge s ciljem jedinstvenog uređenja pravnog položaja zadruga na unutarnjem tržištu Unije. Pritom su odredbe Uredbe i Smjernice rezultat kompromisa između različitih nacionalnih koncepcija zadruge u državama-članicama EU, što je oslabilo nadnacionalnu narav Europske zadruge i otvorilo mogućnost osnivanja različitih modela Europske zadruge, ovisno o tome u kojoj državi-članici ona ima registrirano sjedište.

Ključne riječi: *Europska zadruga (SCE), Uredba, Smjernica.*

1. Uvod

Obavljanje određenih gospodarskih djelatnosti u području pružanja bankarskih, osiguravajućih i obrtničkih usluga, poljoprivrednoj proizvodnji, pružanju zdravstvenih, socijalnih i kulturnih usluga, zaštiti potrošača, obrazovanju i istraživanju zahtijeva uvođenje novih oblika pravnih subjekata koji neće biti usredotočeni na ostvarivanje dobiti, već će promicati ostvarenje zajedničkih interesa članova takvih pravnih subjekata, pri čemu će ti članovi imati jednako pravo glasa pri donošenju odluka, a članstvo u tim pravnim subjektima će počivati na dobrovoljnosti i javnosti, članstvu i priložima za rad takvih pravnih subjekata. U tu svrhu dolazi do osnivanja zadruga, uzajamnih društava, udruženja, fondova i socijalnih poduzetnika koja se često objedinjavaju pod nazivom „socijalne ekonomije“ (engl. *Social Economy*). Pritom su ti oblici obavljanja gospodarske djelatnosti osobito pogodni za srednje i malo poduzetništvo. Uloga tih pravnih subjekata postaje sve veća u okviru Europske unije,² što je uvjetovalo potrebu donošenja odgovarajućih pravnih akata koji bi uredili na jedinstveni način pravni položaj tih pravnih subjekata, kako bi se osigurala njihova gospodarska djelatnost na unutarnjem tržištu Europske unije te riješili problemi koji se javljaju u poslovanju tih pravnih subjekata. U tom cilju je Europska Komisija 1992. godine izradila tri prijedloga Statuta Europske zadruge, Europskog uzajamnog društva i Europskog udruženja, pri čemu se u značajnoj mjeri oslanjala na odredbe Statuta Europskog dioničkog društva, vodeći računa o posebnostima ovih pravnih subjekata. Uredbu o statutu Europske zadruge (SCE)³ i Smjernicu o suodlučivanju radnika koja nadopunjuje statut Europske zadruge⁴ usvojilo je Vijeće ministara 22. srpnja 2003. godine. Države-članice EU moraju u roku od 3

¹ Rad objavljen u časopisu „Pravo i porezi“, br. 6/2006., str. 58-67.

² Tako je 1998. godine na području država-članica EU djelovalo oko 300.000 zadruga koje su zapošljavale 4,8 milijuna radnika s više od 140 milijuna članova. Vidi u Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, The European Economic and Social Committee and the Committee of Regions on the promotion of co-operative societies in Europe, Bruxelles, 2004., str. 3.

³ Council Regulation (EC) No 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Cooperative Society (SCE)

⁴ Council Directive 2003/72/EC of 22 July 2003 supplementing the Statute for a European Cooperative Society with regard to the involvement of employees

godine prenijeti odredbe Uredbe i Smjernice u nacionalne propise, što znači da će od 18. kolovoza 2006. godine biti moguće osnivati i prve Europske zadruge.

2. Pojam i vrste zadruge

Pod zadrugom podrazumijevamo samostalno udruženje osoba koji se ujedinjuju na dobrovoljnoj osnovi radi zadovoljenja njihovih zajedničkih gospodarskih, socijalnih i kulturnih potreba posredstvom zajedničkog vlasništva i demokratskog nadzora nad poduzećem.⁵ Temeljna obilježja zadruge jesu mogućnost slobodnog i dobrovoljnog priključenja i istupanja iz zadruge, demokratska unutarnja struktura zadruge koja se očituje u primjeni načela „jedan član – jedan glas“, donošenju odluka većinom glasova i izboru upravitelja zadruge koji odgovaraju članovima te jednakom i pravednom raspoređivanju gospodarskih rezultata poslovanja zadruge.⁶ Zadruge nemaju u svom poslovanju naglasak na visokoj profitabilnosti, već na poboljšanju financijske i druge dobrobiti svojih članova te društvene zajednice u kojoj djeluju.

Zadruge okupljaju različite članove radi promicanja njihovih zajedničkih ciljeva i povezivanja na tržištu roba i usluga, bilo da se radi o fizičkim ili pravnim osobama. S obzirom na članove koji ostvaruju svoje interese u zadrugama razlikuju se potrošačke zadruge (engl. *costumer co-operatives*) koje okupljaju potrošače usluga koje pruža zadruga, proizvođačke zadruge (engl. *client (producers) co-operatives*) koje okupljaju proizvođače određenih proizvoda ili pružatelje određenih usluga, a zadruga služi za marketing ili daljnju prodaju njihovih roba ili usluga ili za zajednički nastup pri nabavi sirovina ili sredstava proizvodnje te radničke zadruge (engl. *employee owned co-operatives*) koje okupljaju zaposlenike radi njihovog sudjelovanja u upravljanju poduzećem i osiguranju pravedne naknade za njihov rad.⁷ Ukoliko se kao članovi zadruga pojavljuju pravne osobe, a osobito trgovačka društva, zadruge služe za poslovnu suradnju tih trgovačkih društava, osobito kada se radi o malom i srednjem poduzetništvu koje se na taj način okrupnjavaju i zajednički pružaju svoje usluge, zajednički izlaze na tržište roba i usluga i na taj način postaju konkurentni onim pravnim subjektima koji su orijentirani na ostvarenje dobiti.

Posebno mjesto zauzimaju zadruge više različitih sudionika (engl. *multi-stakeholder co-operatives*) koje ostvaruju šire interese od tradicionalnih zadruga (one su orijentirane na interese svojih članova) ili društava kapitala (ona su orijentirana na interese svojih ulagatelja). Takve zadruge okupljaju različite sudionike poput radnika, potrošača, lokalnih vlasti i lokalnih poduzetnika.

Daljnje razlikovanje zadruga je na zadruge „prvog stupnja“ (engl. *„first tier“ co-operatives*) koje okupljaju pojedine fizičke ili pravne osobe, te zadruge „drugog stupnja“ (engl. *„second tier“ co-operatives*) koje okupljaju druge zadruge. Zadruge „drugog stupnja“ se osnivaju radi pružanja zajedničkih usluga članovima zadruga, te njihov rad nadziru njihove zadruge članice putem odbora kojeg čine članovi koji su odabrani od strane odbora zadruga članica.⁸

Zadruge se u mnogim elementima razlikuju od trgovačkih društava koja su usmjerena na ostvarivanje dobiti. Tako se ona razlikuju po tome što se pri donošenju odluka primjenjuje načelo „jedan član – jedan glas“ ili je ograničen broj glasova pojedinog člana, udjeli pojedinih članova u temeljnom kapitalu zadruge su jednaki, povrat dobiti je ograničen te je proporcionalan korištenju usluga zadruge, akumulacija vrijednosti imovine zadruge se ne

⁵ International Co-operative Alliance (ICA), ICA News, No 5/6, 1995.

⁶ Commission of the European Communities, Draft Consultation Paper Co-operatives in Enterprise Europe, Bruxelles, 2001., str. 6.

⁷ Ibid., str. 7.

⁸ Loc. cit.

očituje u vrijednosti dionica, poslovne udjele zadruga nije moguće uvrstiti na burzu, slobode ulaska i izlaska iz zadruga, promjenjivosti temeljnog kapitala zadruga te primjene načela nepodjele (ili ograničene podjele) rezervi zadruga u slučaju njezinog prestanka.⁹ Iz ovih odlika proizlaze prednosti zadruga kao fleksibilnog pravnog oblika za obavljanje gospodarske djelatnosti na tržištu te se uklanjaju problemi nepodudarnosti interesa članova upravnih tijela i članova zadruga, osigurava se kvalitetna razmjena podataka te je zadruga usmjerena na vlastite izvore kapitala. Ipak, zadruga imaju i određene nedostatke koje se očituju u ograničenom pristupu prema vanjskom kapitalu na tržištu kapitala, tromosti u donošenju odluka, vezanosti upravnih tijela zadruga za interese članova pri donošenju odluka i sl. Osobito značajan nedostatak se očituje upravo u ograničenom pristupu prema vanjskom kapitalu, tako da su zadruga orijentirane ili na vlastite izvore ili na kredite. Stoga se predlaže osnivanje posebnih investicijskih fondova koji pribavljaju potrebni kapital za rad zadruga.¹⁰

3. Opće značajke Europske zadruga

Uredba o statutu Europske zadruga određuje pojam zadruga kao pravnog subjekta čiji je prvenstveni cilj zadovoljenje potreba njezinih članova i/ili razvoj njihovih gospodarskih ili društvenih djelatnosti (točka 10. Uredbe). Pritom Europska zadruga počiva na sljedećim načelima: a) djelatnosti Europske zadruga se obavljaju na zajedničku dobrobit njezinih članova, tako da svaki pojedini član ima koristi od Europske zadruga sukladno sa svojim udjelom; b) članovi Europske zadruga trebali bi biti i potrošači, radnici, dobavljači, ili trebaju na drugi način sudjelovati u djelatnostima Europske zadruga; c) nadzor nad Europskom zadrugom mora biti ravnomjerno raspoređen između članova („jedan član-jedan glas“), iako je moguće dozvoliti i ponderirano glasovanje na temelju doprinosa svakog pojedinog člana u Europskoj zadrugi; d) kamate na kredite i poslovne udjele bi morale biti ograničene; e) dobit se dijeli razmjerno poslovima koji su sklopljeni s Europskom zadrugom ili je treba zadržati radi zadovoljenja potreba članova Europske zadruga; f) ne smiju postojati umjetne zapreke za članstvo u Europskoj zadrugi; g) čistu imovinu i rezerve Europske zadruga bi trebalo u slučaju njezina prestanka podijeliti po načelu nepristrane podjele, to jest drugom zadržanom tijelu koje ostvaruje slične ciljeve ili opće interese.

Europska zadruga je pravna osoba koja se može osnovati na području Unije sukladno uvjetima i na način određen Uredbom. Temeljni kapital Europske zadruga je podijeljen na poslovne udjele, pri čemu je broj članova i temeljni kapital zadruga promjenjiv. Član Europske zadruga odgovara za obveze zadruga do visine uplaćenog poslovnog udjela, osim ako je statutom određeno drugačije.¹¹ Temeljni cilj Europske zadruga je zadovoljenje potreba njezinih članova i/ili razvoj njihovih gospodarskih i socijalnih djelatnosti, osobito putem sklapanja sporazuma sa njima o opskrbi robom ili pružanju usluga ili izvršenju poslova koje obavlja Europska zadruga ili ih naručuje. Europska zadruga može zadovoljavati potrebe svojih članova i promicanjem, na prethodno opisani način, sudjelovanja svojih članova u

⁹ Ibid., str. 12-13.

¹⁰ Primjerice u Francuskoj investicijski fond ESFIN/IDES, u Velikoj Britaniji Coop Action, u Italiji osnivanje zajedničkog fonda za promicanje rada zadruga na temelju doprinosa zadruga iz ostvarene dobiti ili rezervi likvidiranih zadruga. Vidi u Communication from the Commission on the promotion of co-operative societies in Europe, str. 8.

¹¹ Čl. 1. st. 1. i 2. Uredbe. Ako se kao član Europske zadruga pojavljuje pravni subjekt s ograničenom odgovornošću, u tvrtki Europske zadruga treba stajati oznaka „s ograničenom odgovornošću“. To se u prvom redu odnosi na one slučajeve kada se kao član Europske zadruga pojavljuje društvo s ograničenom odgovornošću ili dioničko društvo.

gospodarskim aktivnostima u jednom ili više drugih Europskih zadruga i/ili nacionalnim zadrugama (tzv. zadruge „drugog stupnja“).¹²

Temeljni kapital Europske zadruge se izražava u nacionalnoj valuti, a ako je registrirano sjedište zadruge izvan Euro zone, ono može izraziti svoj temeljni kapital i u eurima. Najniži temeljni kapital Europske zadruge ne smije biti manji od 30.000,00 eura.¹³ Temeljni kapital zadruge se može povećati naknadnim uplatama članova ili primanjem novih članova, te se može smanjiti cjelovitim ili djelomičnim povratom uplata, ali ne ispod propisanog minimuma. Promjene temeljnog kapitala ne zahtijevaju izmjene statuta ni objave.¹⁴ Temeljni kapital Europske zadruge je podijeljen na poslovne udjele koji su izraženi u nacionalnoj valuti ili u eurima, pri čemu je moguće izdati i više razreda poslovnih udjela.¹⁵ Uloge u temeljni kapital može činiti samo ona imovina koja ima gospodarsku vrijednost, a poslovne udjele nije moguće izdati kao kompenzaciju za obavljanje poslova ili usluga.¹⁶ To znači da se ulogi mogu dati u novcu, stvarima i pravima. Poslovni udjeli glase na ime određenog člana, pri čemu je nominalni iznos poslovnog udjela istog razreda jednak te se određuje statutom Europske zadruge.¹⁷ Poslovni udjeli koji se izdaju za uloge u novcu, moraju biti uplaćeni na dan upisa u iznosu od najmanje 25 % iznosa njihove nominalne vrijednosti, a ako se ulog ne sastoji u novcu, potrebno ga je unijeti u cijelosti u trenutku upisa poslovnog udjela.¹⁸ Statutom se određuje minimalni broj poslovnih udjela koji se moraju upisati da bi se

¹² Čl. 1. st. 3. Uredbe. Europska zadruga svoje gospodarske djelatnosti može ostvarivati i putem društva-kćeri. Zadruga ne smije koristiti od svojih djelatnosti prenositi na osobe koje nisu njezini članovi, ili im dozvoliti da sudjeluju u njezinom poslovanju, osim ako njezin statut određuje drugačije (čl. 1. st. 4. Uredbe).

¹³ Čl. 3. st. 1. i 2. Uredbe. Država-članica može odrediti i viši iznos minimalnog temeljnog kapitala Europske zadruge, ako tako propisuju nacionalni propisi za obavljanje određene gospodarske djelatnosti, ako zadruga ima registrirano sjedište u toj državi-članici EU (čl. 3. st. 3. Uredbe). Statutom se određuje iznos ispod kojeg nije moguće smanjiti temeljni kapital Europske zadruge kao posljedica isplate poslovnih udjela članovima koji istupaju iz zadruge. Taj iznos ne smije biti manji od 30.000,00 eura. Rok za isplatu udjela onim članovima koji istupaju iz zadruge se odlaže sve do onog trenutka do kojeg se formira najniži iznos temeljnog kapitala koji je određen statutom (čl. 3. st. 4. Uredbe). U prijedlozima Uredbe minimalni temeljni kapital je bio određen u iznosu od 60.000,00 eura, a njegovim smanjenjem je olakšano osnivanje Europske zadruge za male i srednje poduzetnike.

¹⁴ Čl. 3. st. 5. Uredbe. Po tome se Europska zadruga razlikuje u odnosu na društva kapitala. Na prijedlog upravnog ili poslovnog tijela zadruge skupština članova može donijeti odluku o povećanju temeljnog kapitala zadruge cjelovitim ili djelomičnom kapitalizacijom rezervi zadruge koje su raspoložive za podjelu sukladno uvjetima za donošenje odluke o izmjeni statuta Europske zadruge. Novi poslovni udjeli će biti raspoređeni članovima razmjerno njihovim udjelima u ranijem temeljnom kapitalu zadruge (čl. 4. st. 8. Uredbe).

¹⁵ Čl. 4. st. 1. Uredbe. Statutom je moguće odrediti različite razrede poslovnih udjela koji imaju različita prava u pogledu raspodjele dobiti. Poslovni udjeli koji daju jednaka prava čine jedan razred poslovnih udjela.

¹⁶ Čl. 4. st. 2. Uredbe. To znači da se Europska zadruga razlikuje od društava osoba u koja se može uložiti i vlastiti rad i obavljanje usluga od strane pojedinih članova društva osoba.

¹⁷ Čl. 4. st. 3. Uredbe. Po tome se poslovni udjeli u zadrugi, razlikuju od dionica u dioničkim društvima i poslovnih udjela u društvima s ograničenom odgovornošću koji mogu imati različite nominalne iznose, pri čemu je minimalni nominalni iznos određen zakonom. Poslovni udjeli se ne mogu izdavati na sub pari vrijednost. Nominalni iznos poslovnih udjela se može povećavati spajanjem izdanih poslovnih udjela, a ako takvo povećanje zahtijeva dodatne uplate članova na način određen statutom, odluku o dodatnim uplatama donosi skupština članova sukladno uvjetima za donošenje odluke o izmjeni statuta zadruge (čl. 4. st. 9. Uredbe). Smanjenje nominalnog iznosa poslovnih udjela se može obaviti podjelom izdanih poslovnih udjela (čl. 4. st. 10. Uredbe).

¹⁸ Čl. 4. st. 4. i 5. Uredbe. Ako je ulog u novcu, preostali dio iznosa nominalne vrijednosti poslovnog udjela se uplaćuje u roku od 5 godina, osim ako je statutom određeno kraće razdoblje. Ovim odredbama se osigurava formiranje potrebnog minimalnog temeljnog kapitala Europske zadruge. Propisi države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište, a koji uređuju pitanje imenovanja revizora u dioničkim društvima i drugih načina procjene vrijednosti nenovčanih uloga primjenjuju se analogno i na Europsku zadrugu (čl. 4. st. 6. Uredbe).

stekao položaj člana Europske zadruge.¹⁹ U skladu sa statutom i u suglasnosti sa skupštinom članova ili poslovnog ili upravnog tijela zadruge moguće je poslovne udjele prepisati ili prodati postojećem članu ili osobi koja postaje član zadruge.²⁰ Europska zadruga ne može uplaćivati, kupovati ili uzimati za jamstvo svoje vlastite poslovne udjele, bilo da ih stječe izravno ili posredno.²¹

Temeljni pravni akt Europske zadruge je statut kojeg čini odluka o osnivanju i pravila koja uređuju unutarnje ustrojstvo i pravne odnose između članova i zadruge. Osnivači zadruge sastavljaju i usvajaju statut zadruge sukladno nacionalnim propisima države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište o osnivanju zadruge, i koji mora biti u pisanom obliku i potpisan od strane svih osnivača.²²

Registrirano sjedište Europske zadruge je na području EU i to u istoj državi-članici u kojoj je smještena glavna uprava Europske zadruge.²³ Registrirano sjedište Europske zadruge moguće je prenijeti u drugu državu-članicu sukladno postupku koji je određen Uredbom bez potrebe likvidacije postojeće Europske zadruge ili osnivanja nove Europske zadruge.²⁴ Budući da su ove odredbe bile izrađene po uzoru na odredbe Uredbe o Statutu Europskog dioničkog društva, može im se prigovoriti da je onemogućen prijenos sjedišta Europske zadruge bez istodobnih značajnih promjena organizacijske strukture Europske zadruge te poteškoća pri određivanju stvarnog sjedišta zadruge. Na taj način je prihvaćena teorija stvarnog sjedišta koja dovodi do promjene mjerodavnog prava za Europsku zadrugu u slučaju prijenosa njezinog sjedišta. Ipak, sudska praksa Europskog suda se priklanja teoriji osnivanja te omogućava prijenos sjedišta trgovačkih društava bez potrebe promjene mjerodavnog prava (*Centros Case (C-212/97)*, *Überseering Case (C-208/00)*).²⁵

Europska zadruga se upisuje u sudski registar one države-članice u kojoj ima svoje sjedište, sukladno nacionalnim propisima o registraciji dioničkih društava, koji se primjenjuju i pri objavama odgovarajućih upisa u sudski registar.²⁶ Odluka o osnivanju i prestanku Europske zadruge, te prijenosu njezinog sjedišta se objavljuje u službenim novinama Europske unije.²⁷

¹⁹ Čl. 4. st. 7. Uredbe. Ako statut određuje da većinu na skupštini članova čine članovi koji su fizičke osobe i koji određuje uvjete za upis poslovnih udjela za nove članove, statut ne smije odrediti da je za članstvo potrebno upisati više od jednog poslovnog udjela.

²⁰ Čl. 4. st. 11. Uredbe.

²¹ Čl. 4. st. 12. Uredbe. Poslovne udjele Europske zadruge mogu uzimati kao jamstvo kreditne institucije u uobičajenim transakcijama.

²² Čl. 5. Uredbe. Nacionalni propisi o prethodnom nadzoru nad osnivanjem dioničkog društva se analogno primjenjuju i pri osnivanju Europske zadruge. Uredba određuje obvezatni sadržaj statuta. Na Europsku zadrugu primjenjuju se odredbe Uredbe, njezinog statuta, supsidijarno nacionalne odredbe o zadrugama države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište i odredbe statuta nacionalnih zadruge (čl. 8. Uredbe).

²³ Čl. 6. Uredbe. Država-članica može propisati i obvezu Europskoj zadrugi koja na njenom području ima registrirano sjedište, da ima u isto mjestu smještenu i svoju glavnu upravu i svoje registrirano sjedište.

²⁴ Čl. 7. Uredbe. Upravno ili poslovdno tijelo sastavlja i objavljuje prijedlog prijenosa sjedišta s navođenjem svih uvjeta prijenosa sjedišta, te izvješće u kojem će iznijeti pravne i gospodarske razloge prijenosa sjedišta i njegovog učinka na članove, vjerovnike, radnike i imatelje drugih prava. Odluku o prijenosu sjedišta donosi skupština članova. Član koji se usprotivi toj odluci ima pravo na istupanje iz zadruge i primjerenu otpremninu, a vjerovnici mogu zatražiti davanje primjerenog osiguranja. Pravni učinci odluke o prijenosu sjedišta nastupaju upisom u sudski registar u novoj državi-članici.

²⁵ Jurić, Dionis, Europsko dioničko društvo, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Supplement, br. 3., str. 451-452., Blackburn, Terence L., *The Societas Europae: The Evolving European Corporation Statute*, Fordham Law Review, March 1993, str. 726-727., Chetcuti Cauchi, M., *Freedom of Movement of the Societas Europae*, str. 11-12.

²⁶ Čl. 11. i 12. Uredbe.

²⁷ Čl. 13. Uredbe.

4. Stjecanje i gubitak članstva u Europskoj zadrugi

Članovima Europske zadruge mogu postati i fizičke i pravne osobe, osim ako statut određuje drugačije. Za stjecanje članstva određeni pravni subjekt mora dobiti suglasnost poslovnog ili upravnog tijela, osim u slučaju nastanka Europske zadruge fuzijom postojećih zadruga. Kandidati koji nisu dobili tu suglasnost mogu se obratiti prvoj skupštini članova za dobivanje suglasnosti, koja će se održati nakon podnošenja prijave za učlanjenje. Statutom Europske zadruge, ako to nije u protivnosti s nacionalnim propisima države-članice u kojoj zadruga ima registrirano sjedište, moguće je propisati da članovima zadruge mogu postati i one osobe koje ne namjeravaju koristiti ili proizvoditi robe ili usluge Europske zadruge, i tada će oni imati položaj članova ulagatelja (ne-korisnika). Za stjecanje članstva takvih osoba ne-korisnika potrebno je pribaviti suglasnost skupštine članova, ili drugog tijela na koje je delegirana ta ovlast.²⁸ Statutom je moguće odrediti i dodatne uvjete za stjecanje članstva, a osobito upis određenog minimalnog iznosa kapitala ili uvjete koji se odnose na ciljeve zadruge.²⁹ U sjedištu Europske zadruge se vodi popis svih članova i njihovih poslovnih udjela. U isti popis se unose i sve transakcije koje utječu na način kako se temeljni kapital pripisuje ili dijeli, odnosno povećava ili smanjuje.³⁰

Članstvo može prestati istupanjem, isključenjem u slučaju ozbiljnih povreda članskih obveza ili radnji protivnih interesima Europske zadruge, u slučaju prijenosa svih poslovnih udjela na jednog člana ili osobu koja je stekla članstvo, ako tako određuje statut, u slučaju prestanka člana-pravne osobe, stečaja člana, smrti člana-fizičke osobe, kao i drugih razloga koji su određeni statutom ili nacionalnim propisima države-članice u kojoj zadruga ima registrirano sjedište.³¹ Svaki član zadruge koji se usprotivi određenoj odluci skupštine članova o izmjeni statuta može ponuditi svoje istupanje u roku od 2 mjeseca od donošenja odluke.³² Odluku o isključenju člana donosi upravno ili poslovodno tijelo zadruge, uz pravo žalbe koja se podnosi skupštini članova.³³ U slučaju prestanka članstva, član zadruge ima pravo na isplatu svojih poslovnih udjela, umanjениh za eventualne gubitke koji terete temeljni kapital Europske zadruge.³⁴

²⁸ Čl. 14. st. 1. Uredbe. Za članove koji su pravne osobe smatra se da su korisnici roba i usluga Europske zadruge na temelju činjenice da predstavljaju svoje vlastite članove, uz uvjet da su njihovi članovi, koji su fizičke osobe, korisnici usluga i roba Europske zadruge.

²⁹ Čl. 14. st. 2. Uredbe. Statutom je moguće odrediti naslov za stjecanje dodatnih poslovnih udjela postojećim članovima (čl. 14. st. 3. Uredbe). (čl. 14. st. 4. Uredbe). U isti popis se unose i sve transakcije koje utječu na način kako se temeljni kapital pripisuje ili dijeli, odnosno povećava ili smanjuje u roku od mjesec dana od isteka mjeseca u kojem je nastala promjena. Pravni učinci takvih transakcija nastaju prema Europskoj zadrugi i trećim osobama koje imaju neposredan pravni interes upisom u popis. Na zahtjev člana zadruga mora predati pisanu potvrdu o obavljenom upisu promjene (čl. 14. st. 5-7. Uredbe)

³⁰ Čl. 14. st. 4. i 5. Uredbe. Pravo uvida i uzimanja preslika iz popisa ima svaka osoba koja ima neposredni pravni interes. Transakcije koje utječu na temeljni kapital Europske zadruge moraju se upisati u roku od mjesec dana od isteka mjeseca u kojem je nastala promjena. Pravni učinci takvih transakcija nastaju prema Europskoj zadrugi i trećim osobama koje imaju neposredan pravni interes upisom u popis. Na zahtjev člana zadruga mora predati pisanu potvrdu o obavljenom upisu promjene (čl. 14. st. 6-7. Uredbe).

³¹ Čl. 15. st. 1. Uredbe.

³² Čl. 15. st. 2. Uredbe. To se osobito odnosi na one izmjene statuta kojima se nameću nove obveze u vezi s plaćanjima ili drugim radnjama, znatnim povećanjem postojećih obveza članova ili ako je otkazni rok za istupanje iz zadruge produžen za više od 5 godina. Ako je razlog za prestanak članstva uvođenje novih obveza ili povećanje postojećih obveza, članstvo prestaje po zaključenju tekuće poslovne godine, a ako je razlog produljenje otkaznog roka, članstvo prestaje po isteku otkaznog roka koji se primjenjivao prije izmjene statuta. Izmjene statuta se ne primjenjuju na člana koji istupa, a on ima pravo na isplatu svojih udjela.

³³ Čl. 15. st. 3. Uredbe.

³⁴ Čl. 16. Uredbe. Iznosi koji se isplaćuju se obračunavaju na temelju godišnjeg financijskog izvješća usvojenog u poslovnoj godini u kojoj je nastalo pravo na isplatu. Statutom se određuje postupak i uvjeti za istupanje člana, kao i rok za isplatu poslovnih udjela, koji ne može biti duži od 3 godine. Europska zadruga u svakom slučaju nije dužna isplatiti poslovne udjele prije isteka roka od 6 mjeseci od prihvaćanja godišnjeg financijskog izvješća

5. Osnivanje Europske zadruge

Uredba u čl. 2. određuje 3 načina osnivanja Europske zadruge: 1. ab initio, od strane 5 ili više fizičkih osoba, 5 ili više fizičkih i pravnih osoba, ili 2 ili više pravnih osoba; 2. fuzijom 2 ili više postojećih zadruga; 3. preoblikovanjem postojeće zadruge, koja je najmanje 2 godine imala podružnicu ili društvo-kćer u nekoj drugoj državi-članici. Osnovna pretpostavka za osnivanje Europske zadruge je da osnivači imaju prebivalište, odnosno da imaju državnu pripadnost najmanje dviju različitih država-članica EU, te da kada se radi o pravnoj osobi da je osnovana po pravu države-članice te ima registrirano sjedište i glavnu upravu smještenu na području EU.³⁵ To isključuje mogućnost da u osnivanju Europske zadruge sudjeluju pravni subjekti koji nemaju prebivalište ili nemaju državnu pripadnost država-članica EU, te ukazuje da je Europska zadruga prvenstveno namijenjena za prekogranično obavljanje gospodarskih djelatnosti. U usporedbi s načinima osnivanja Europskog dioničkog društva, kod kojeg se kao osnivači mogu pojaviti samo trgovačka društva, i to bilo statusnim promjenama postojećih trgovačkih društava ili osnivanjem Europskog dioničkog društva, može se uočiti kako Uredba o statutu Europske zadruge dopušta i ab initio osnivanje Europske zadruge od strane fizičkih ili pravnih osoba s područja EU.³⁶ Pri osnivanju Europske zadruge primjenjuju se propisi koji uređuju osnivanje zadruga one države-članice u kojoj Europska zadruga ima svoje registrirano sjedište.³⁷ Upis Europske zadruge u sudski registar države članice ima konstitutivni učinak.³⁸

5.1. Ab initio osnivanje Europske zadruge

Ovaj način osnivanja Europske zadruge dopušta vrlo široku mogućnost osnivanja Europske zadruge od strane fizičkih osoba te pravnih osoba. Pritom pravne osobe obuhvaćaju i društva kapitala i društva osoba, kao i zadruge te druge pravne osobe kojima je cilj ostvarivanje profita, a uređene su javnim ili privatnim pravom.³⁹ Pritom se postavljaju dva uvjeta koji se moraju ostvariti za osnivanje Europske zadruge: minimalni broj osnivača i uvjet da osnivači dolaze iz najmanje dviju različitih država-članica EU. U slučaju ako se kao osnivači pojavljuju samo fizičke osobe, ili i fizičke i pravne osobe, minimalni broj članova Europske zadruge iznosi 5 članova, a ako se kao osnivači pojavljuju samo pravne osobe minimalni broj članova iznosi 2 člana. Daljnji uvjet je da se radi o fizičkim osobama koje imaju prebivalište u najmanje 2 različite države-članice, a kada se radi o pravnim osobama da su one osnovane po pravu država-članica, pri čemu su za njih mjerodavna najmanje 2 različita prava država-članica. Na ovaj način bi se kao osnivači Europske zadruge mogli pojaviti i strani državljani uz uvjet da imaju prebivalište na području Unije, dok kada se radi o pravnim osobama one moraju imati državnu pripadnost država-članica EU. To je i opravdano s obzirom na ciljeve zbog kojih se osnivaju zadruge radi promicanja i zaštite interesa članova-fizičkih osoba, dok kada se radi o pravnim osobama želi se osigurati trajni i stvarni nadzor nad tim pravnim osobama, pa se propisuje i mjerodavnost prava države-članice EU. Nadzor nad članovima-pravnim osobama je ojačan i zahtjevom da registrirano sjedište i glavna

nakon prestanka članstva. Isti postupak se primjenjuje i u slučaju djelomične isplate poslovnih udjela člana Europske zadruge.

³⁵ Država-članica EU može dozvoliti da u postupku osnivanja sudjeluje i ona pravna osoba koja čija glavna uprava nije smještena na području Unije, ali je osnovana po pravu države-članice, ima u njoj svoje registrirano sjedište te ima stvarne i trajne veze s gospodarstvom države-članice (čl. 2. st. 2. Uredbe).

³⁶ Jurić, D., op. cit., str. 453.

³⁷ Čl. 17. Uredbe.

³⁸ Čl. 18. Uredbe.

³⁹ Pojam trgovačkog društva određuje čl. 48. st. 2. Ugovora o Europskoj zajednici. Osnivači Europske zadruge mogu biti obrtnici, trgovci pojedinci i ustanove.

uprava člana-pravne osobe mora biti smještena na području Unije, uz moguću iznimku ako to predviđa određena država-članica. Na postupak ab initio osnivanja Europske zadruge primjenjuju se nacionalni propisi o osnivanju zadruga one države-članice u kojoj će Europska zadruga imati registrirano sjedište, a stječe pravnu osobnost upisom u sudski registar.

5.2. Osnivanje Europske zadruge fuzijom postojećih zadruga

Ovaj način osnivanja Europske zadruge odlikuje da se kao osnivači pojavljuju zadruge koje su osnovane po nacionalnim propisima različitih država-članica EU, i to na taj način da se jedna zadruga pripaja drugoj zadrugi koja po obavljenoj fuziji dobiva oblik Europske zadruge, ili spajanjem dviju ili više zadruga u jednu novu zadrugu koja po obavljenoj fuziji dobiva oblik Europske zadruge.⁴⁰ Ovaj način nastanka Europske zadruge je ograničen samo za zadruge koje su osnovane po nacionalnim propisima država-članica EU, pri čemu se na najmanje dvije zadruge koje sudjeluju u fuziji primjenjuju mjerodavna prava različitih država-članica. Uvjet za takav način osnivanja Europske zadruge je i da zadruge koje sudjeluju u fuziji imaju svoje registrirana sjedišta i glavne uprave smještene na području Unije, uz mogućnost da određena država-članica predvidi da u osnivanju može sudjelovati i zadruga sa glavnom upravom izvan područja Unije, uz uvjet da je zadruga osnovana po nacionalnim propisima države članice, da ima registrirano sjedište u državi-članici te da ima stvarnu i trajnu vezu s gospodarstvom države-članice.⁴¹

U čl. 19.-34. Uredbe je uređen postupak osnivanja Europske zadruge fuzijom nacionalnih zadruga, a ako određena pitanja nisu uređena Uredbom, primjenjuju se nacionalni propisi o fuziji zadruga, odnosno dioničkih društava države-članice u kojoj će Europska zadruga imati registrirano sjedište.⁴² Fuzija i istovremeno osnivanje Europske zadruge stvaraju pravne učinke danom upisa u sudski registar države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište.⁴³ Nakon upisa Europske zadruge u sudski registar više nije moguće poništiti odluku o fuziji zadruga, ali ako nije provjerena zakonitost postupka fuzije, to može biti osnova za prestanak Europske zadruge.⁴⁴

5.3. Osnivanje Europske zadruge preoblikovanjem postojeće zadruge

Do osnivanja Europske zadruge može doći i preoblikovanjem postojeće zadruge koja je osnovana po nacionalnom pravu države-članice i koja ima registrirano sjedište i glavnu upravu smještenu na području Unije, uz uvjet da je najmanje 2 godine imala podružnicu ili društvo-kćer na koje se kao mjerodavno pravo primjenjuje nacionalno pravo neke druge države-članice. Na taj način se omogućava postojećim zadrugama koje prekogranično obavljaju svoju gospodarsku djelatnost da se preoblikuju u Europsku zadrugu, bez potrebe provedbe složenog postupka osnivanja ili fuzije koji dovode do gubitka kontrole zadruge nad

⁴⁰ Čl. 19. Uredbe.

⁴¹ Čl. 2. Uredbe.

⁴² Upravna ili poslovodna tijela zadruga koje sudjeluju u fuziji moraju izraditi i objaviti nacrt uvjeta fuzije zadruga, kao i izvješće o pravnoj i ekonomskoj opravdanosti fuzije (čl. 22-24. Uredbe). Svaki član zadruge koja sudjeluje u fuziji ima pravo uvida u navedene isprave u sjedištu zadruge najmanje 1 mjesec prije održavanja skupštine članova koja odlučuje o fuziji (čl. 25. Uredbe). Nadalje se mora osigurati izvješće o reviziji uvjeta fuzije zadruga, koje će izraditi jedan ili više neovisnih stručnjaka (revizora)(čl. 26. Uredbe). Skupština članova svake zadruge koja sudjeluje u fuziji mora dati suglasnost za objavljene uvjete fuzije (čl. 27. Uredbe). Za pitanja zaštite interesa vjerovnika i imatelja obveznica zadruga koje sudjeluju u fuziji bit će mjerodavna nacionalna prava država-članica koja se primjenjuju na fuzije dioničkih društava (čl. 28. Uredbe). Nadzor nad zakonitošću fuzije zadruga ostvaruju sudovi, javni bilježnici i druga ovlaštena tijela sukladno nacionalnim propisima država-članica koja su mjerodavna za zadruge osnivače i Europsku zadrugu (čl. 29-30. Uredbe).

⁴³ Čl. 31. Uredbe.

⁴⁴ Čl. 34. Uredbe

vlastitom imovinom, odnosno prestanka postojanja zadruge.⁴⁵ U čl. 35. Uredbe se uređuje postupak preoblikovanja zadruge u Europsku zadrugu.⁴⁶

6. Unutarnje ustrojstvo Europske zadruge

Uredba predviđa da su tijela Europske zadruge skupština članova u kojoj svoja prava ostvaruju članovi zadruge, a kada se radi o upravnim i nadzornim tijelima zadruge, statutom se izabire dualistički sustav s odvojenim nadzornim i poslovnim tijelom ili monistički sustav s jedinstvenim upravnim tijelom.⁴⁷ Na taj način je prihvaćen kompromis između različitih pravnih rješenja koja se pojavljuju u nacionalnim zakonodavstvima država-članica EU.⁴⁸

6.1. Upravna i nadzorna tijela Europske zadruge

Dualistički sustav obilježava postojanje poslovnog tijela koje vodi poslove i zastupa Europsku zadrugu. Članove poslovnog tijela izabire i opoziva nadzorno tijelo zadruge, pri čemu se isključuje mogućnost da osoba istodobno obnaša funkciju člana poslovnog i nadzornog tijela. Statutom zadruge se određuje broj članova poslovnog tijela ili način određivanja broja članova.⁴⁹ Poslovno tijelo izabire iz redova svojih članova predsjednika, sukladno odredbama statuta.⁵⁰ Nadzorno tijelo nadzire rad poslovnog tijela, ali se ne može uplitati u ovlasti poslovnog tijela. Ono predstavlja Europsku zadrugu u sporovima i sklapanju pravnih poslova s poslovnim tijelom ili njegovim članovima. Članove nadzornog tijela imenuje i opoziva skupština članova. Od ukupnog broja članova nadzornog tijela, na predstavnike članova ulagatelja (ne-korisnika) ne može otpadati više od 1/4 članova.⁵¹ Poslovno tijelo ima obvezu podnositi najmanje jednom u 3 mjeseca izvješće nadzornom tijelu o tijeku i razvoju poslovanja Europske zadruge., te ga izvijestiti bez odlaganja o događajima koji mogu značajnije utjecati na zadrugu. Nadzorno tijelo i inače ima pravo postavljati pitanja poslovnom tijelu u svako doba, ako je to potrebno za obavljanje nadzora,

⁴⁵ Jurić, D., op. cit., str. 457.

⁴⁶ Preoblikovanjem se nastavlja pravni kontinuitet zadruge, jedino što ona sada posluje u obliku Europske zadruge. Istovremeno s provedbom preoblikovanja nije moguće prenijeti sjedište zadruge iz jedne države-članice u drugu. Upravno ili poslovno tijelo zadruge mora izraditi i objaviti nacrt uvjeta preoblikovanja, kao i izvješće o pravnoj i ekonomskoj opravdanosti preoblikovanja. Nacrt uvjeta preoblikovanja se mora objaviti najmanje 1 mjesec prije održavanja skupštine članova koja odlučuje o preoblikovanju. Nacrt uvjeta preoblikovanja mora pregledati jedan ili više neovisnih stručnjaka (revizora) i sastaviti izvješće o reviziji. Skupština članova zadruge koja se preoblikuje potvrđuje nacrt uvjeta za preoblikovanje i statut Europske zadruge.

⁴⁷ Čl. 36. Uredbe.

⁴⁸ Dualistički sustav obilježava njemačko pravo, dok monistički sustav dominira u engleskom i francuskom pravu. Vidi u Jurić, D., str. 457-458.

⁴⁹ Čl. 37. Uredbe. Država-članica u kojoj je registrirano sjedište Europske zadruge može odrediti da se na rad člana poslovnog tijela primjenjuju isti kriteriji u pogledu njegove odgovornosti kao i za nacionalne zadruge. Ona može odrediti da postupak imenovanja i opoziva članova poslovnog tijela obavlja skupština članova, ili predvidjeti uvođenje takve mogućnosti statutom zadruge. Nadzorno tijelo može privremeno odrediti nekog svojeg člana za zamjenika nedostajućeg člana poslovnog tijela, i za to vrijeme mu miruje funkcija u nadzornom odboru, te može ograničiti vrijeme trajanja te zamjene. Država-članica može odrediti najveći i/ili najmanji broj članova poslovnog tijela. U slučaju ako ne postoje nacionalne odredbe o dualističkom sustavu u zadrugama, država-članica mora predvidjeti i takvu mogućnost.

⁵⁰ Čl. 38. Uredbe. Predsjednik poslovnog tijela saziva sjednice tog tijela na vlastitu inicijativu ili na zahtjev ostalih članova. Ako u roku od 15 dana od postavljanja obrazloženog zahtjeva predsjednik ne sazove poslovno tijelo, to mogu učiniti članovi koji su podnijeli zahtjev.

⁵¹ Čl. 39. Uredbe. Članovi prvog nadzornog tijela mogu biti određeni i statutom društva. Statutom zadruge se određuje broj članova nadzornog odbora ili način određivanja broja članova. Država-članica može odrediti primjenu svojih nacionalnih propisa o broju članova i sastavu nadzornog tijela zadruge, odnosno najvećem i najmanjem broju članova.

te može obavljati potrebne istrage.⁵² Nadzorno tijelo između svojih članova izabire predsjednika, koji ima ovlast sazivanja nadzornog odbora na vlastitu inicijativu ili na prijedlog svojih članova ili poslovnog tijela.⁵³

U slučaju izbora monističkog sustava postoji upravno tijelo koje vodi poslove i zastupa Europsku zadrugu. Broj članova upravnog tijela ili način određivanja tog broja se određuje statutom Europske zadruge. Članove upravnog tijela i njihove zamjenike imenuje skupština članova zadruge.⁵⁴ Upravno tijelo se sastaje najmanje jednom u svaka 3 mjeseca, u razmacima koji su određeni statutom, kako bi raspravljalo o tijeku i razvoju poslovanja zadruge.⁵⁵ Upravno tijelo iz redova svojih članova izabire predsjednika koji ima ovlast sazivanja sjednica upravnog tijela.⁵⁶

Trajanje mandata članova upravnih i nadzornih tijela Europske zadruge se određuje statutom, pri čemu ono ne smije biti duže od 6 godina, uz pravo na reizbor.⁵⁷ Statutom zadruge se može odrediti da članom tijela zadruge može biti i pravna osoba, uz uvjet da to dopuštaju i nacionalni propisi države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište.⁵⁸ Članovi tijela Europske zadruge skupno zastupaju zadrugu, ali nacionalnim propisima države-članice može biti dopušteno i pojedinačno zastupanje koje se određuje statutom Europske zadruge.⁵⁹ Statutom Europske zadruge se određuje popis transakcija za čije je poduzimanje potrebno prethodno pribaviti suglasnost nadzornog tijela ili skupštine članova zadruge, odnosno izričitu odluku upravnog tijela ili suglasnost skupštine članova zadruge.⁶⁰ Članovi tijela Europske zadruge imaju obvezu čuvanja poslovnih tajni zadruge.⁶¹ Članovi upravnih i nadzornih tijela Europske zadruge odgovaraju za štetu i gubitke koja je nastala

⁵² Čl. 40. Uredbe.

⁵³ Čl. 41. Uredbe. Ako više polovice članova nadzornog tijela imenuju radnici, samo onaj član kojeg je imenovala skupština članova može biti izabran za predsjednika. Zahtjev za sazivanje sjednice nadzornog tijela mora biti obrazložen te ga može podnijeti najmanje 1/3 članova nadzornog tijela ili poslovnog tijela. Ako u roku od 15 dana od postavljanja zahtjeva ne bude održana sjednica nadzornog tijela, sjednicu mogu sazvati one osobe koje su podnijele zahtjev.

⁵⁴ Čl. 42. Uredbe. Država-članica može odrediti najmanji i najveći broj članova upravnog tijela. Na predstavnike članova ulagatelja ne može otpadati više od 1/4 od ukupnog broja članova upravnog tijela, a ako je utvrđeno suodlučivanje radnika, upravno tijelo mora imati najmanje 3 člana. Ako država-članica nema odredbi o monističkom sustavu u zadrugama, takve odredbe mora usvojiti.

⁵⁵ Čl. 43. Uredbe. Pritom svaki član upravnog tijela ima pravo uvida u sva izvješća, isprave i podatke koja su podnesena upravnom tijelu.

⁵⁶ Čl. 44. Uredbe. U pogledu izbora predsjednika, ako više od polovice članova upravnog tijela čine predstavnici radnika, kao i načina sazivanja sjednica vrijedi isto kao i u slučaju izbora dualističkog sustava.

⁵⁷ Čl. 45. Uredbe.

⁵⁸ Čl. 46. Uredbe. Tada će pravna osoba imenovati fizičku osobu koja će je predstavljati u tijelima Europske zadruge. Članom tijela zadruge ne smiju biti osobe koje ne ispunjavaju uvjete za članstvo u tijelima zadruge, ili im je sudskom ili upravnom odlukom zabranjeno obavljati funkcije u tijelima zadruge, sukladno nacionalnim propisima države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište. Statutom je moguće odrediti i posebne uvjete za obavljanje funkcije člana tijela Europske zadruge.

⁵⁹ Čl. 47. Uredbe. Europsku zadrugu obvezuju i oni pravni poslovi koje su tijela zadruge sklopila s trećim osobama izvan ciljeva zadruge, uz uvjet da nisu prekoračila svoje ovlasti određene nacionalnim propisima države-članice. Država-članica može to pitanje urediti i drugačije, uz uvjet da se dokaže da su treće osobe znale ili su morale znati za prekoračenje ciljeva zadruge. Ograničenja ovlasti tijela Europske zadruge koja su određena statutom ili odlukom nadležnog tijela ne djeluju prema trećim osobama. Država-članica može dopustiti da se ovlast zastupanja može statutom prenijeti i na jednu osobu ili nekoliko osoba koje djeluju zajedno.

⁶⁰ Čl. 48. Uredbe. Država-članica može odrediti minimum transakcija, nadležno tijelo za davanje suglasnosti, odnosno ovlastiti nadzorno tijelo da odredi transakcije za čije je obavljanje potrebno pribaviti suglasnost.

⁶¹ Čl. 49. Uredbe. Pravilnicima o radu pojedinih tijela Europske zadruge moguće je odrediti kvorum od najmanje polovice članova s pravom glasa i natpolovičnu većinu prisutnih članova za donošenje odluka. Odsutne članove mogu zamijeniti neki drugi članovi tijela, koji su za to posebno ovlašteni ili imenovani zamjenici. Predsjednik određenog tijela ima presudni glas u slučaju podjele glasova, osim ako statut određuje drugačije (čl. 50. Uredbe).

zadrugi njihovim propustima i povredama obveza, sukladno propisima države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište.⁶²

6.2. Skupština članova Europske zadruge

Skupština članova Europske zadruge odlučuje o svim pitanjima za koje je isključivo ovlaštena na temelju odredbi Uredbe ili odredbi države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište.⁶³ Za pripremanje, održavanje i glasovanje na skupštini članova mjerodavni su nacionalni propisi države članice.⁶⁴ Europska zadruga mora održavati skupštinu članova najmanje jednom u svakoj kalendarskoj godini, u roku od 6 mjeseci od okončanja poslovne godine. Skupštinu može sazvati u svako doba poslovodno ili upravno tijelo, nadzorno tijelo ili koje drugo ovlašteno tijelo.⁶⁵ Manjinski članovi Europske zadruge kojih ima više od 5000 članova, ili koji imaju najmanje 10 % od ukupnog broja glasova mogu tražiti sazivanje skupštine i sastaviti njezin dnevni red.⁶⁶ Isti manjinski članovi mogu tražiti i dopunu dnevnog reda bilo koje skupštine članova zadruge.⁶⁷ Skupština se saziva odašiljanjem i objavom pisanog poziva za sudjelovanje na skupštini svim članovima zadruge.⁶⁸ Svaki član ima pravo raspravljati i glasovati o točkama dnevnog reda, bilo osobno, bilo putem punomoćnika. Statutom je moguće dopustiti i elektronsko glasovanje i glasovanje putem pošte.⁶⁹ Svaki član ima pravo na jedan glas, neovisno o broju poslovnih udjela koje drži.⁷⁰ Svaki član može postavljati pitanja upravnim tijelima zadruge o poslovima koji su relevantni uza donošenje odluka koje su na dnevnom redu skupštine, pri čemu iznimno upravna tijela mogu uskratiti odgovor.⁷¹ Skupština odlučuje o pitanjima koja su na njezinom dnevnom redu, donoseći odluku običnom većinom danih glasova.⁷²

⁶² Čl. 51. Uredbe.

⁶³ Čl. 52. Uredbe.

⁶⁴ Čl. 53. Uredbe.

⁶⁵ Čl. 54. Uredbe. Država-članica može propisati i učestalije sazivanje skupštine članova zadruge, a kada se radi o prvoj skupštini nakon osnivanja zadruge, ona se može sazvati bilo kada u razdoblju od 18 mjeseci pod osnivanja zadruge. Poslovodno tijelo je dužno sazvati skupštinu na zahtjev nadzornog tijela. Dnevni red skupštine nakon okončanja poslovne godine mora sadržavati donošenje odluke o odobrenju godišnjih financijskih izvješća i podjeli dobiti. Skupština tijekom svoje sjednice može zakazati sljedeću sjednicu, datum njezinog održavanja i odrediti dnevni red.

⁶⁶ Čl. 55. Uredbe. Potrebni prag za podnošenje takvog zahtjeva statutom može biti i smanjen.

⁶⁷ Čl. 57. Uredbe.

⁶⁸ Čl. 56. Uredbe. Poziv se mora odaslati najmanje 30 dana prije održavanje skupštine, odnosno 15 dana u slučaju hitnosti.

⁶⁹ Čl. 58. Uredbe. Pravo prisustvovati sjednici skupštine imaju i članovi tijela zadruge, kao i imatelji vrijednosnih papira koji ne daju pravo glasa.

⁷⁰ Čl. 59. Uredbe. Pravo države-članice u kojoj je registrirano sjedište Europske zadruge može dopustiti da se statutom odredi pojedinom članu više glasova na temelju njegovog sudjelovanja u djelatnostima zadruge, kao i na temelju njegovog udjela u temeljnom kapitalu zadruge. Pritom se broj glasova pojedinog člana ograničava na 5 glasova, odnosno u rasponu od 15-30 % od ukupnog broja glasova.

⁷¹ Čl. 60. Uredbe. Upravna tijela daju odgovore na samoj skupštini ako je to moguće, a ako se članu uskrati odgovor, on može tražiti da se to unese u zapisnik sa skupštine članova zadruge. U roku od 10 dana prije održavanja skupštine članovi mogu pregledati godišnja financijska izvješća, izvješće upravnih tijela, izvješće o reviziji i konsolidirana financijska izvješća.

⁷² Čl. 61. Uredbe. Statutom se određuje kvorum i većina za donošenje odluka na skupštini. Odluku o izmjeni statuta može se donijeti samo uz prisutnost najmanje polovice od ukupnog broja članova zadruge i najmanje 2/3 većinom danih glasova. O održanoj skupštini vodi se zapisnik (čl. 62. Uredbe). U slučaju ako Europska zadruga obavlja više različitih djelatnosti ili ih obavlja na području različitih teritorijalnih jedinica, ili ima nekoliko podružnica, ili ima više od 500 članova, statutom se može dopustiti održavanje posebnih sastanaka po sektorima ili odjelima, ako to nije u protivnosti s pravom države-članice u kojoj je registrirano sjedište Europske zadruge (čl. 63. Uredbe).

Statutom Europske zadruge moguće je predvidjeti izdavanje vrijednosnih papira ili obveznica koje ne daju pravo glasa, a koje mogu upisati i članovi zadruge, kao i oni koji to nisu. Njihovim stjecanjem ne dobiva se položaj člana zadruge, ali oni daju posebne pogodnosti njihovim imateljima.⁷³

Statutom se određuje način upotrebe dobiti Europske zadruge za svaku poslovnu godinu, uzimajući u obzir prinudne propise države-članice u kojoj zadruga ima registrirano sjedište. Statutom se propisuje obveza stvaranja zakonskih rezervi koje se popunjavaju iz dobiti zadruge.⁷⁴ Statut može odrediti isplatu udjela u dobiti članovima zadruge razmjerno njihovim poslovima sa zadrugom, ili uslugama koje su obavili za zadrugu.⁷⁵ Odluku o upotrebi dobiti donosi skupština članova zadruge, sukladno odredbama statuta.⁷⁶

7. Godišnja financijska izvješća i konsolidirana financijska izvješća

Na postupak izrade, revizije i objave godišnjih financijskih izvješća, konsolidiranih financijskih izvješća i godišnjeg izvješća o stanju zadruge mjerodavna su nacionalna pravna pravila države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište. Pritom je materija izrade godišnjih financijskih izvješća trgovačkih društava i njihove konsolidacije usklađena odredbama Četvrte i Sedme smjernice EU, ali država-članica može prilagoditi svoje odredbe posebnostima zadruge.⁷⁷ U slučaju ako se radi o Europskoj zadrugi koja se bavi poslovima kreditiranja, financiranja ili osiguranja, primjenjuju se nacionalne odredbe države-članice koje se primjenjuju na kreditne i financijske institucije i osiguravajuća društva, a koje su usklađene s odgovarajućim smjernicama EU.⁷⁸

8. Prestanak, likvidacija i stečaj Europske zadruge

Za postupak prestanka, likvidacije i stečaja Europske zadruge primjenjuju se nacionalni propisi države-članice u kojoj zadruga ima registrirano sjedište, kao i za donošenje odgovarajućih odluka skupštine članova.⁷⁹

Na zahtjev bilo koje osobe koja ima pravni interes ili nadležnog državnog tijela, sud ili drugo ovlašteno upravno tijelo države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište, odredit će prestanak Europske zadruge u slučaju ako ono nije osnovano na način određen u čl. 2. st. 1. Uredbe i/ili ako nema minimalni temeljni kapital određen u čl. 3. st. 2. Uredbe, kao i u slučajevima nezakonite provedbe fuzije zadruge (čl. 34. Uredbe). Nadležno tijelo može odrediti i naknadni rok za ispravljanje tih nedostataka, a ako se to ne učini dolazi do prestanka zadruge.⁸⁰ U slučaju ako Europska zadruga više nema smješteno registrirano

⁷³ Čl. 64. Uredbe. Ukupna nominalna vrijednost takvih vrijednosnih papira ili obveznica koje ima pojedini imatelj, ne smije premašiti iznos koji određuje statut. Statutom se može dopustiti održavanje posebnih skupština imatelja takvih vrijednosnih papira, kada skupština članova odlučuje o njihovim pravima i interesima, na kojima usvajaju svoje mišljenje te ga priopćuju skupštini članova zadruge.

⁷⁴ Čl. 65. Uredbe. Sve do trenutka dok zakonske rezerve ne dosegnu iznos temeljnog kapitala zadruge (najmanje 30.000,00 eura), postoji obveza izdvajanja najmanje 15 % dobiti za poslovnu godinu nakon odbitka mogućih gubitaka koji su preneseni, u zakonske rezerve zadruge.

⁷⁵ Čl. 66. Uredbe.

⁷⁶ Čl. 67. Uredbe. Dobit koju je moguće raspodijeliti čini višak dobiti koja preostane po odbitku iznosa koji su uneseni u zakonsku rezervu, iznosa koji su isplaćeni kao udio u dobiti i iznosa prenesenih gubitaka, uz dodatak svih prenesenih viškova i iznosa koji se crpe iz rezervi. Skupština može dobit prenijeti u sljedeću poslovnu godinu, unijeti je u zakonske i statutarne rezerve ili je isplatiti u obliku udjela u dobiti. Statutom je moguće i zabraniti raspodjelu dobiti.

⁷⁷ Čl. 68. Uredbe.

⁷⁸ Čl. 69. Uredbe.

⁷⁹ Čl. 72. Uredbe.

⁸⁰ Čl. 73. st. 1. Uredbe.

sjedište i glavnu upravu u istoj državi-članici EU (čl. 6. Uredbe), država-članica u kojoj je registrirano sjedište zadruga će odrediti naknadni rok kako bi zadruga ponovno uspostavila glavnu upravu na njezinom području, ili će obaviti prijenos svog registriranog sjedišta sukladno čl. 7. Uredbe. U slučaju ako Europska zadruga ne postupi na odgovarajući način u tom naknadnom roku, država-članica će odrediti prestanak zadruga.⁸¹ Na taj način se jača primjena čl. 6. Uredbe čime se osigurava kvalitetan nadzor nad radom Europske zadruga, ali se nameću i poteškoće pri premještanju gospodarske djelatnosti zadruga na područje neke druge države-članice. Pokretanje i okončanje postupaka prestanka zadruga (dobrovoljni prestanak, likvidacija, stečaj, obustava plaćanja), kao i donošenje odluke o nastavljanju Europske zadruga moraju se objaviti na način propisan pravom države-članice u kojoj zadruga ima registrirano sjedište.⁸² Čista imovina Europske zadruga koja preostane nakon namirenja tražbina vjerovnika i povrata priloga članova temeljnom kapitalu zadruga, dijeli se po načelu nepristrane podjele, ili na drugačiji način određen statutom koji nije u suprotnosti s propisima države-članice u kojoj zadruga ima registrirano sjedište.⁸³

Europska zadruga se može preoblikovati u zadrugu koja je uređena nacionalnim propisima države-članice u kojoj ima registrirano sjedište, ali se takva odluka ne može donijeti prije isteka 2 godine od upisa u sudski registar Europske zadruga, odnosno prije prihvaćanja prvih dviju godišnjih financijskih izvješća Europske zadruga.⁸⁴

9. Suodlučivanje radnika u Europskoj zadruzi

S obzirom na različite koncepcije suodlučivanja radnika u trgovačkim društvima, pa tako i zadrugama koje se javljaju u nacionalnim pravima država-članica EU, pitanje utjecaja radnika, odnosno njihovih predstavnika na sastav i imenovanje upravnih i nadzornih tijela Europske zadruga je uređeno Smjernicom, koja znatno fleksibilnije uređuje to pitanje, u odnosu na odredbe Uredbe koja se primjenjuje izravno i jednako u svih državama-članicama EU. Uredba predviđa da se Europska zadruga neće moći upisati u sudski registar ako nije postignut sporazum o suodlučivanju radnika ili nije donesena odluka o nepokretanju ili prekidu započetog pregovaranja, odnosno ako je protekao rok određen za trajanje pregovora, a sporazum nije postignut.⁸⁵ Statut Europske zadruga ne smije biti u protivnosti s postignutim sporazumom o suodlučivanju radnika.⁸⁶

Smjernica uvodi posebni postupak pregovaranja o izboru modela suodlučivanja radnika u upravnim i nadzornim tijelima Europske zadruga.⁸⁷ Nakon što upravna ili poslovodna tijela pravnih subjekata koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruga izrade plan osnivanja Europske zadruga, ona će što je moguće prije poduzeti nužne korake za otpočinjanje pregovora s predstavnicima radnika poslovnih subjekata koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruga o modelu suodlučivanja radnika.⁸⁸ U tu svrhu osniva se posebno pregovaračko tijelo sastavljeno od predstavnika radnika, kojem je cilj da zajedno s nadležnim

⁸¹ Čl. 73. st. 2. i 3. Uredbe. Država-članica je dužna predvidjeti i odgovarajući pravni lijek koji ima suspenzivni učinak u slučaju pokretanja postupka usklađivanja, odnosno postupka likvidacije Europske zadruga u slučaju povrede čl. 6. Uredbe. Također se nalaže obveza države-članice u koju je Europska zadruga premjestila glavnu upravu da na obavijest nadležnog državnog tijela ili zainteresirane strane o povredi čl. 6. Uredbe izvijesti o tome državu-članicu u kojoj zadruga ima registrirano sjedište (čl. 73. st. 4-5. Uredbe).

⁸² Čl. 74. Uredbe.

⁸³ Čl. 75. Uredbe.

⁸⁴ Čl. 76. Uredbe. Uredba uređuje postupak preoblikovanja koji je identičan postupku preoblikovanja nacionalne zadruga u Europsku zadrugu.

⁸⁵ Čl. 11. st. 2. Uredbe.

⁸⁶ Čl. 11. st. 4. Uredbe. U protivnom je potrebno pokrenuti postupak izmjene statuta.

⁸⁷ Čl. 3-6. Smjernice.

⁸⁸ Tu se u obzir uzimaju i radnici u društvima-kćerima i podružnicama takvih pravnih subjekata.

tijelima pravnih subjekata postigne pisani sporazum o načinu suodlučivanja radnika u Europskoj zadrugi.⁸⁹ Ono donosi odluke apsolutnom većinom svojih članova, pri čemu svaki član ima jedan glas, osim u slučaju ako dođe do reduciranja prava na suodlučivanje,⁹⁰ kada odluka mora biti donesena 2/3 većinom glasova.⁹¹ U slučaju preoblikovanja postojeće zadruge u Europsku zadrugu nije moguće reducirati pravo na suodlučivanje. Kvalificirana većina traži se i za donošenje odluke o prekidu već započetih pregovora ili odluke o nepokretanju pregovora.⁹²

Nadležna tijela pravnih subjekata koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruge i posebno pregovaračko tijelo pregovaraju u cilju postizanja dogovora o modelu suodlučivanja radnika.⁹³ Pregovori otpočinju odmah po osnivanju posebnog pregovaračkog tijela i mogu trajati najduže 6 mjeseci. Strane u pregovorima mogu zajednički odrediti i duže vremensko razdoblje, ali ne duže od 1 godine od osnivanja posebnog pregovaračkog tijela.⁹⁴

Za postupak pregovaranja bit će mjerodavno pravo države-članice u kojoj će Europska zadruga imati registrirano sjedište.⁹⁵ Države članice dužne su usvojiti standardna pravila o suodlučivanju radnika sukladno ciljevima koji su postavljeni Smjernicom. Ta standardna pravila države-članice u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište će se primjenjivati od dana registracije Europske zadruge ako se tako sporazumiju strane u pregovorima ili ako do isteka roka za okončanje pregovora ne bude postignut sporazum o suodlučivanju radnika, a pravni subjekti odluče nastaviti s osnivanjem Europske zadruge i posebno pregovaračko tijelo ne odluči okončati započete pregovore i primijeniti pravila o pravu radnika na obaviještenost i konzultacije država-članica u kojima Europska zadruga ima radnike.⁹⁶ Standardna pravila tada predviđaju osnivanje radničkih predstavničkih tijela s pravom na obaviještenost i konzultacije. Standardna pravila o suodlučivanju radnika i njihovom sudjelovanju u radu nadzornih i upravnih tijela Europske zadruge primijenit će se samo ako pravo na suodlučivanja ostvaruje najmanje 25 % radnika u svim zadrugama koje sudjeluju u osnivanju Europske zadruge fuzijom, odnosno ako tako odluči posebno pregovaračko tijelo u slučaju ako je taj udio manji od 25 %, odnosno kada pravo na suodlučivanje ostvaruje najmanje 50 % radnika u svim pravnim subjektima koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruge na neki drugi način,

⁸⁹ Čl. 3. Smjernice. Pri imenovanju ili izboru članova tog tijela mora se osigurati da članovi budu izabrani razmjerno broju radnika zaposlenih u svakoj državi-članici u pravnim subjektima društvima koja sudjeluju u osnivanju Europske zadruge. Jedan predstavnik (član posebnog pregovaračkog tijela) mora predstavljati 10 % radnika zaposlenih u jednoj državi-članici ili 10 % od ukupnog broja radnika zaposlenih u svim državama-članicama. U slučaju osnivanja Europske zadruge fuzijom postojećih zadruga izabrat će se dodatni predstavnici iz svake države-članice radi osiguranja zastupljenosti najmanje jednog predstavnika iz svake zadruge koja sudjeluje u fuziji, koja će prestati postojati kao zaseban pravni subjekt nakon registracije Europske zadruge. Države-članice same određuju način izbora ili imenovanja članova posebnog pregovaračkog tijela. U postupak pregovaranja države-članice mogu uključiti i predstavnike sindikata bez obzira da li su oni radnici pravnih subjekata koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruge.

⁹⁰ Pod reduciranjem prava na suodlučivanje podrazumijeva se broj članova-predstavnika radnika u tijelima Europske zadruge koji je manji od najvećeg broja članova-predstavnika radnika u tijelima pravnih subjekata koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruge.

⁹¹ Za odluku tada mora glasati najmanje 2/3 članova koji predstavljaju najmanje 2/3 radnika, uključujući i glasove predstavnika radnika zaposlenih u najmanje dvije države-članice, uz uvjet da pravo na suodlučivanje ima više od 25 % svih radnika pravnih subjekata koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruge fuzijom, odnosno više od 50 % svih radnika pravnih subjekata koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruge na drugi način.

⁹² Čl. 3. st. 6. Smjernice.

⁹³ Čl. 4. Smjernice. Sporazumom se osobito treba urediti područje primjene sporazuma, sastav i broj članova predstavničkog tijela radnika putem kojeg će oni ostvarivati svoje pravo na obaviještenost i konzultacije, postupak konzultiranja i obavještanja, učestalost sjednica predstavničkog tijela, broj članova-predstavnika radnika u nadzornim i upravnim tijelima Europske zadruge, njihova prava i način izbora i opoziva te datum stupanja na snagu i trajanje sporazuma.

⁹⁴ Čl. 5. Smjernice.

⁹⁵ Čl. 6. Smjernice.

⁹⁶ Čl. 7. st. 1. Smjernice.

odnosno ako tako odluči posebno pregovaračko tijelo u slučaju ako je taj udio manji od 50 %. U slučaju preoblikovanja postojeće zadruge u Europsku zadrugu zadržat će se postojeći model suodlučivanja radnika. Ako postoji više oblika suodlučivanja u pravnim subjektima koji sudjeluju u osnivanju Europske zadruge, posebno pregovaračko tijelo odabire model suodlučivanja za Europsku zadrugu.⁹⁷

U slučaju ako Europsku zadrugu osnivaju samo fizičke osobe ili fizičke osobe i jedna pravna osoba uređuje se poseban način pregovaranja o modelu suodlučivanja radnika u Europskoj zadruzi. U slučaju ako takvi osnivači osnivaju Europsku zadrugu i zajedno zapošljavaju najmanje 50 radnika u najmanje dvije države-članice primijenit će se postupak koji je propisan u člancima 3-7. Smjernice. U slučaju ako takvi osnivači osnivaju Europsku zadrugu i zajedno zapošljavaju manje od 50 radnika, ili zapošljavaju 50 i više radnika u samo jednoj državi-članici, primijenit će se nacionalne odredbe o suodlučivanju koje se primjenjuju u državi-članici u kojoj Europska zadruga ima registrirano sjedište.⁹⁸ U slučaju prijenosa sjedišta Europske zadruge u drugu državu-članicu potrebno je održati najmanje istu razinu prava radnika na suodlučivanje.⁹⁹ Na taj način se željela omogućiti primjena nacionalnih propisa o suodlučivanju radnika u zadrugama, u slučaju kada se kao osnivači Europske zadruge pojavljuju fizičke osobe ili jedna pravna osoba i fizičke osobe, koje vrlo često nemaju radnika, ili je njihov broj vrlo malen, ili su oni smješteni samo u jednoj državi-članici. U takvim situacijama su odredbe Smjernice o postupku pregovaranja o modelu suodlučivanja radnika neprimjenjive i nesvrshodne za male Europske zadruge.

Radnici Europske zadruge i njihovi predstavnici imaju pravo sudjelovati i glasovati na skupštini članova Europske zadruge u slučaju ako je to predviđeno sporazumom o modelu suodlučivanja radnika, ako se zadruga preoblikuje u Europsku zadrugu, a bilo je predviđeno takvo pravo radnika, kao i u slučaju drugih načina osnivanja Europske zadruge ako je zadruga koja sudjeluje u osnivanju predvidjela takvo pravo svojih radnika.¹⁰⁰

Svi sudionici pregovora o modelu suodlučivanja radnika dužni su čuvati u tajnosti podatke koje su saznali tijekom pregovora. Svaka država-članica može odrediti slučajeve kada nadzorno ili upravno tijelo Europske zadruge ili pravnog subjekta koji je sudjelovao u njezinom osnivanju nije dužno objaviti određene podatke, ako bi to bilo protivno interesima Europske zadruge.¹⁰¹ Države članice ovlaštene su poduzeti potrebne mjere kako bi se spriječila zloupotreba Europske zadruge u cilju kršenja prava radnika na suodlučivanje.¹⁰²

10. Zaključak

Vijeće ministara Europske unije usvojilo je 2003. godine Uredbu o statutu Europske zadruge i Smjernicu o suodlučivanju radnika koja nadopunjuje statut Europske zadruge, koji se počinju primjenjivati od ljeta 2006. godine. Ovim propisima želio se uspostaviti jedinstveni pravni položaj zadruge na unutarnjem tržištu Unije pri ostvarenju onih gospodarskih djelatnosti kod kojih nije naglasak na ostvarivanju dobiti, već na promicanju zajedničkih interesa članova zadruge i društvene zajednice u kojoj djeluje. Zadruge su osobito pogodne za malo i srednje poduzetništvo.

⁹⁷ Čl. 7. st. 2. Smjernice.

⁹⁸ Ako se radi o podružnicama i društvima-kćerima Europske zadruge primjenjuju se odredbe onih država-članica u kojima su one smještene. Odredbe Smjernice o pregovaranju o modelu suodlučivanja radnika se mogu primijeniti i u slučaju ako to zatraži najmanje 1/3 radnika od ukupnog broja radnika Europske zadruge i njezinih društava-kćeri i podružnica iz najmanje 2 različite države-članice, ili ako ukupni broj radnika dosegne ili premaši 50 radnika u najmanje 2 različite države-članice.

⁹⁹ Čl. 8. Smjernice.

¹⁰⁰ Čl. 9. Smjernice.

¹⁰¹ Čl. 10. Smjernice.

¹⁰² Čl. 13. Smjernice.

Nadnacionalni karakter Europske zadruge je narušen činjenicom da odredbe Uredbe i Smjernice nude različite modele Europske zadruge ovisno o državi-članici u kojoj ona ima registrirano sjedište. To se osobito očituje u unutarnjem ustrojstvu zadruge (dualistički ili monistički sustav) i obliku suodlučivanja radnika u zadruzi, kao i drugim pitanjima u kojima se upućuje na mjerodavnost nacionalnog prava države-članice u kojoj je registrirano sjedište Europske zadruge. Mogućnost prijenosa sjedišta Europske zadruge je otežano zahtjevom da registrirano sjedište i glavna uprava zadruge budu smješteni na području iste države-članice čime se jača nadzor nad radom Europske zadruge.

U Republici Hrvatskoj pravni položaj zadruga uređen je Zakonom o zadrugama (NN 36/95), štedno-kreditnih zadruga Zakonom o štedno-kreditnim zadrugama (NN 84/02), a društava za uzajamno osiguranje Zakonom o osiguranju (NN 151/05). Na taj način su i u domaći pravni poredak uvedeni ti posebni pravni subjekti za obavljanje određenih neprofitnih djelatnosti. Trenutkom pristupanja Republike Hrvatske Uniji otvorit će se mogućnost da Europsku zadrugu osnuju i hrvatski pravni subjekti koji će obavljati prekograničnu gospodarsku djelatnost.

Summary

EUROPEAN COOPERATIVE SOCIETY (SCE)

Council of the European Union enacted Regulation on the Statute for a European Cooperative Society and Directive supplementing the Statute for a European Cooperative Society with regard to the involvement of employees in 2003 with aim to create uniform legal framework for cooperatives on internal market of the European Union. Rules of the Regulation and the Directive are modelled on compromise between different national approaches to cooperatives in member states of the European Union. This fact threatens supranational nature of European Cooperative Society and introduces different models of European Cooperative Society regarding to member state in which it has registered office.

Key words: *European Cooperative Society, Regulation, Directive*